

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1933 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med vissa mineraloljor, m. m., dock endast såvitt angår författningsförslaget, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 25 februari 1938 dagtecknad proposition, nr 233, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning angående handel med vissa mineraloljor;

dels till Försöksverksamhet beträffande oljelagring för budgetåret 1938/1939 å driftbudgeten under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20,000 kronor;

dels ock till Försöksanläggningar för oljelagring för budgetåret 1938/1939 å kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Propositionen har såvitt angår förordningsförslaget hänvisats till lagutskott och i övrigt till statsutskottet. Förordningsförslaget har därefter tilldelats andra lagutskottet.

Ifrågavarande författningsförslag är av följande lydelse:

F ö r s l a g

till

förordning angående handel med vissa mineraloljor.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelse.

1 §.

För tryggande av tillgång inom riket å nedan angivna mineraloljor skall handeln med sådana oljor vara underkastad de särskilda bestämmelser, som i denna förordning meddelas.

De oljor, som i första stycket avses, äro i gällande tulltaxa med statistisk varuförteckning betecknade:

Statistiskt nr	V a r u s l a g
439	bensin
440	nativ olja (crude oil)
441	motorbrännolja och pannbrännolja, oraffinerade
442	fotogen; ävensom andra raffinerade brännoljor.

Om skyldighet att hålla lager av olja.

2 §.

Den som för försäljning i oförändrat skick till avnämare inom riket från utrikes ort inför olja, som i 1 § sägs, vare skyldig att, i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar, vid envar tid under året av sådan olja hålla lager inom riket, motsvarande viss procent av den myckenhet, han av dylik olja under nästföregående kalenderår försålt till avnämare inom riket.

Sistnämnda myckenhet skall, där ej annat förhållande visas, anses motsvara skillnaden mellan den myckenhet, importören ifrågavarande år under tullverkets kontroll infört till riket, och den myckenhet, han samma år under tullverkets kontroll utfört ur riket.

Olja, som är upplagd å provianteringsfrilager eller är föremål för transitering, skall vid tillämpning av denna förordning anses befintlig utom riket.

3 §.

Importör, som i 2 § sägs, vare skyldig att första gången före den 1 augusti 1938 och därefter före den 1 februari varje år lämna uppgift å de myckenheter oljor av i 1 § angivna slag, han under nästföregående kalenderår försålt till avnämare inom riket. Han vare ock pliktig att före utgången av varje månad lämna uppgift å de myckenheter sådana oljor, han hade i lager inom riket den sista i nästföregående månad.

4 §.

Den som vid oljeraffinaderi inom riket bedriver raffinering av olja, som i 1 § sägs, vare skyldig att, i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar, vid envar tid under året av sådan olja hålla lager inom riket, motsvarande viss procent av den myckenhet, han av dylik olja under nästföregående kalenderår förbrukat för raffineringen.

Han vare ock pliktig att första gången före den 1 augusti 1938 och därefter före den 1 februari varje år lämna uppgift å de myckenheter oljor av ovan angivna slag, han under nästföregående kalenderår förbrukat för raffineringen, ävensom att före utgången av varje månad lämna uppgift å de myckenheter sådana oljor, han hade i lager inom riket den sista i nästföregående månad.

5 §.

Försäljer den som bedriver sådan raffinering, som i 4 § sägs, raffinerad olja direkt till förbrukare inom riket, vare han pliktig att, utöver lager varom i 4 § förmäles, jämväl hålla lager av den raffinerade oljan samt att därom

lämna uppgifter, allt efter ty i 2 och 3 §§ för där avsedda fall är stadgat. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning, där han till avnämare inom riket försäljer av honom införd olja i oförändrat skick, oavsett för vilket ändamål oljan blivit införd.

6 §.

Den som från inhemskt oljeraffinaderi inköper där raffinerad olja för försäljning till avnämare inom riket, vare skyldig att hålla lager och lämna uppgifter efter ty i 2 och 3 §§ för där avsedda fall är stadgat.

7 §.

Envar, som enligt vad ovan sagts skall hålla lager av olja, vare skyldig att använda lagerplats, som Kungl. Maj:t anvisar, ävensom att i övrigt ställa sig till efterrättelse de bestämmelser i fråga om lagringen, Kungl. Maj:t föreskriver. Han vare ock pliktig att hålla handelsböcker tillgängliga för granskning ävensom att hålla lagret tillgängligt för inventering av myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Uppgifter enligt denna förordning skola avlämnas till Kungl. Maj:t eller myndighet, som nyss nämnts.

8 §.

Finnes att någon, som är skyldig att hålla lager av olja, ej innehar tillräckligt lager därav, meddelar Kungl. Maj:t eller myndighet, som i 7 § sägs, föreläggande för honom att inom viss tid fylla bristen.

9 §.

Där med avseende å de myckenheter oljor, som viss importör inför till riket eller som innehavaren av oljeraffinaderi inom riket förbrukar, inträder avsevärd ändring i förhållande till nästföregående kalenderår, må Kungl. Maj:t, med avvikelse från vad ovan stadgas, meddela de särskilda bestämmelser, som av de ändrade förhållandena föranledas. Kungl. Maj:t må ock eljest, när särskilda skäl därtill äro, meddela undantag från skyldighet att hålla lager enligt vad ovan sagts.

10 §.

Inför någon till riket, för annat ändamål än försäljning eller raffinering, i större omfattning olja, som i 1 § sägs, må Kungl. Maj:t förklara, att han skall hålla lager och lämna uppgifter, som om han infört oljan till försäljning samt till avnämare inom riket försålt vad han själv förbrukat.

Om skyldighet att inköpa raffinerad olja från inhemskt oljeraffinaderi.

11 §.

På framställning av den som vid oljeraffinaderi inom riket bedriver eller ämnar bedriva raffinering av olja, som i 1 § sägs, må, där raffineringen finnes önskvärd för i nämnda paragraf angivet ändamål samt anledning förekommer till antagande att den raffinerade oljan eljest icke skul'e vinna av-

sättning till skäligt pris, Kungl. Maj:t ålägga importör, varom i 2 § förmäles, att från oljeraffineriet inköpa sådan olja till myckenhet och pris som Kungl. Maj:t bestämmer. Kungl. Maj:t äger ock fastställa tid och plats för leverans av oljan samt de villkor i övrigt, som kunna finnas erforderliga. Oavsett vad därom i framställningen yrkats må inköpsskyldigheten fördelas mellan olika importörer efter ty prövas skäligt.

12 §.

Den som utverkat åläggande enligt 11 § vare skyldig att leverera olja till myckenhet och pris samt på villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämts. Han vare ock pliktig att med avseende å oljeraffineriets anordnande underkasta sig de bestämmelser, Kungl. Maj:t finner gott meddela.

13 §.

Har Kungl. Maj:t beträffande importör, varom i 10 § förmäles, meddelat förklaring, som där sägs, må åläggande enligt 11 § avse jämväl sådan importör.

Om straff.

14 §.

Den som underlåter att ställa sig till efterrättelse honom med avseende å lagringsskyldigheten enligt 8 § meddelat föreläggande, straffes med böter till belopp motsvarande lägst tjugu och högst fyrtio kronor för varje ton olja, varmed han vid utgången av den i föreläggandet avsedda tiden brister.

Försummar någon att fullgöra honom enligt denna förordning åliggande uppgiftsskyldighet eller skyldighet att hålla handelsböcker eller lager tillgängliga eller att ställa sig till efterrättelse med stöd av förordningen meddelade föreskrifter, straffes med dagsböter. Lämnar någon vid fullgörande av skyldighet som nyss nämnts mot bättre vetande oriktig uppgift, må till fängelse dömas.

15 §.

Den som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i 14 § sägs, fortsätter samma förseelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning delgivits fällas till särskilt ansvar.

16 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning eller enligt densamma meddelade föreskrifter anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938.

I anledning av förevarande proposition ha inom riksdagen väckts fyra motioner, nämligen från första kammaren nr 293 av herr *Holmström m. fl.* och nr 295 av herrar *Nisser* och *Gustaf Björkman* samt från andra kammaren nr 427 av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.* och nr 429 av herr *Nilsson* i Steneberg *m. fl.*

I motionerna I: 293 och II: 427, vilka äro likalydande, har såvitt angår författningsförslaget hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att § 2 i förslag till förordning angående handel med vissa mineraloljor skall erhålla följande lydelse:

»Den som för försäljning i oförändrat skick till avnämare inom riket från utrikes ort inför olja, som i 1 § sägs, vare skyldig att vid envar tid under året av sådan olja hålla lager inom riket, motsvarande minst 30 % av den myckenhet, han av dylik olja under nästföregående kalenderår försålt till avnämare inom riket.

Sistnämnda myckenhet — — — ur riket.

Olja, som är — — — utom riket.»;

att § 4 i samma förordning skall erhålla följande lydelse:

»Den som vid oljeraffinaderi inom riket bedriver raffinering av olja, som i 1 § sägs, vare skyldig att vid envar tid under året av sådan olja hålla lager inom riket, motsvarande minst 30 % av den myckenhet, han av dylik olja under nästföregående kalenderår förbrukat för raffineringen.

Han vare ock pliktig — — — nästföregående månad.»;

att sista meningen i förordningen gives följande lydelse:

»Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938, dock att skyldigheten att hålla lager skall inträda först i den mån Konungen därom förordnar»;

Sistnämnda båda motioner innehålla tillika vissa yrkanden i anslagsfrågor och hava i dessa delar hänvisats till statsutskottet.

I motionerna I: 295 och II: 429, vilka äro likalydande, har hemställts, »att sådan omarbetning vidtages av Kungl. Maj:ts proposition nr 233 att hela kostnaden för den ökade lagringen av flytande brännoljor bestrides av det allmänna».

I fråga om de skäl, som ligga till grund för det i propositionen framlagda författningsförslaget, får utskottet i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan hänvisa till propositionen, och får utskottet beträffande vad motionärerna andragit till stöd för sina i detta utlåtande behandlade yrkanden hänvisa till motionerna.

På förslag av statsutskottet (utlåtanden nr 10 punkt 64:o och nr 96) har riksdagen anvisat de anslag av resp. 20,000 kronor och 1 milj. kronor, varom Kungl. Maj:t i förevarande proposition hemställt.

I proposition nr 275 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga dels till sprängningsarbeten m. m. för oljelagring ett förskottsanslag av 2 milj. kronor och dels till cisternanläggningar för oljelagring ett förskottsanslag av likaledes 2 milj. kronor.

Frågan om säkerställande av en reserv inom riket av flytande bränslen har vid olika tillfällen varit föremål för uppmärksamhet.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades dels den 26 juni 1937 generalkrigskommissarien T. O. R. Wijnbladh, överingenjören P. S. Rydbeck och ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören O. H. Åkerberg att vara utredningsmän rörande anordnande av lagringsutrymmen för flytande bränslen, därvid åt Wijnbladh uppdrogs att i egenskap av ordförande leda utredningsmännens arbete, dels den 28 augusti 1937 översten G. A. Nyqvist att såsom sakkunnig, tillika sekreterare, biträda utredningsmännen, dels ock den 15 oktober 1937 bergsingenjören S. V. Bergh, statsgeologen N. G. Sundius och kaptenen N. R. C. E. M. Mattsson att såsom särskilda experter biträda utredningen.

Efter fullgjort uppdrag hava utredningsmännen den 29 december 1937 avgivit betänkande i ämnet (stat. off. utr. 1937: 54).

De resultat, till vilka utredningsmännen kommit, hava av dem i betänkandet sammanfattats på följande sätt.

1. Lagring av färdigprodukter.

1. Lagring av bensin samt motor- och pannbrännolja bör åläggas importör av dylika varor till en myckenhet, motsvarande minst 30 procent av föregående års förbrukning. Enahanda möjlighet bör hållas öppen även beträffande fotogen och andra raffinerade brännoljor. Med inräknande av den kvantitet därutöver, som måste hållas i lager för att nämnda gräns ej skall underskridas, kommer en sådan föreskrift vid nuvarande förbrukning att medföra en beräknad lagerhållning av omkring 400,000 kbm färdigprodukter och råvara. Denna upplagring föranleder behov av nya lagringsanläggningar med en kapacitet av omkring 200,000 kbm. Vid ökad inhemsk raffinering komma härtill ytterligare utrymmen för lagring av råolja. Utredningsmännen förorda, att dessa anläggningar, i den mån sådant ur skilda synpunkter är möjligt, göras bombsäkra medelst förläggning i utsprängda hålrum. Likaså förordas att, då nuvarande ovanjordsanläggningar erfordra förnyelse, de ersättas med bombsäkra anläggningar, i den mån så kan ske.

2. Kostnaderna för anordnande av bombsäker lagring i bergrum beräknas bli 100 kronor per kbm nyttigt utrymme. För ovan angivet lagringsutrymme om 200,000 kbm kan alltså kostnaden beräknas till c:a 20 miljoner kronor. Av totalkostnaden belöpa ungefär 10 miljoner kronor på sprängnings- och motsvarande arbeten och samma belopp på cisterner, rörledningar etc. I den mån anläggningarna skola utföras av och tillhöra kronan, kunna härtill komma kostnader för mark.

3. Sprängnings- och motsvarande kostnader förutsätts kunna i sin helhet bestridas med för beredskapsarbeten avsedda medel, helst genomförandet av en utbyggnad av den storleksordning, varom här är fråga, läser kräva ett antal år.

I vissa fall kunna omständigheterna föranleda, att anläggning lämpligast utföres å mark, som tillhör kommun eller enskild företagare. Även då bör staten svara för sprängningskostnaderna, varvid emellertid förutsättes, att anläggningens användning för avsett ändamål blir på lämpligt sätt garanterad.

4. Anläggningskostnaderna för cisterner med vad därtill hör böra, då kronan äger eller har nyttjanderätt till marken, bestridas av staten och

utgå av lånemedel. Förräntning och amortering av sålunda använda medel (alltså icke medel för sprängningskostnaderna) förutsättas skola beredas genom att av dem, åt vilka cisternutrymmena upplåtas, erlägges härefter avpassad hyra. I den mån statens egna lager inrymmas i dylika anläggningar, bör mot sålunda beräknad hyra svarande belopp upptagas som anslag i riksstaten under vederbörlig huvudtitel.

5. Då bergrum utsprängts å kommuns (företagares) mark, bör lån för cisternanläggnings utförande kunna mot lämplig säkerhet beviljas av staten. Ränta och amortering torde böra bestämmas i anslutning till vad under näst föregående punkt sagts.

6. Med hänsyn till önskvärdheten av att utbyggnadsplanens genomförande icke drager allt för lång tid, torde för budgetåret 1938/1939 böra

dels beräknas 2 miljoner kronor under anslag till beredskapsarbeten för utsprängning av bombsäkra rum,

dels anvisas ett anslag av 2 miljoner kronor, att utgå av lånemedel, till bestridande av kostnader för cisternanläggningar samt till utlämnande av lån för utförande av dylika anläggningar.

7. I den mån sprängningsarbeten kunna igångsättas före den 1 juni 1938, bör för budgetåret 1937/1938 anvisat anslag till beredskapsarbeten få tagas i anspråk för ändamålet.

För arbetenas påskyndande böra cisterner i mån av behov redan under budgetåret 1937/1938 få beställas, så snart anslag för budgetåret 1938/1939 beviljats och i övrigt erforderliga beslut föreligga.

II. Raffinering.

1. Ur beredskapssynpunkt är det önskvärt, att inhemsk raffinering äger rum i större omfattning än vad för närvarande sker. Utan ett statsingripande synes en sådan utveckling icke vara att förvänta. För att en inhemsk raffineringsindustri skall giva ett tillfredsställande resultat torde det nämligen vara nödvändigt, att den tillförsäkras såväl möjlighet till produkternas avsättning genom de nu befintliga, för landets behov tillräckliga distributionsanläggningarna som också ett visst pris vid försäljningen till distributionsföretagen. Dessa företag böra sålunda hava skyldighet att till distribution årligen mottaga viss kvantitet inom landet förädlade produkter av slag, som genom statliga föreskrifter bestämmas, ävensom att inköpa desamma till pris, som i erforderlig mån säkerställer raffineringsföretagets räntabilitet. Priset synes böra normalt motsvara det, som enligt gällande noteringar å världsmarknaden den färdiga varan betingar cif svensk hamn, d. v. s. noteringen å »gulfen» respektive Constanza med tillägg av frakt etc. från ursprungsorten till svensk hamn.

2. Detta skydd för en svensk raffineringsindustri synes av olika skäl icke böra gälla för större myckenhet färdig vara än som motsvarar 25 procent av föregående års totala försäljning av produkterna ifråga. Raffinering inom landet utöver nyssnämnda kvantitet bör givetvis kunna förekomma, men utan rätt för vederbörande företagare till nämnda förmåner av garanterat pris och garanterad distribution genom andra företag.

3. Raffineringsföretag skall vara skyldigt hålla lager motsvarande minst 30 procent av den för förädling under nästföregående år använda myckenheten råvara. I den mån från raffineringföretag direkt till avnämare inom landet försäljes färdig vara, skall i fråga om sådan vara enahanda förpliktelser att hålla lager gälla. Kostnaderna för härvid erforderliga lagringsutrymmen böra bestridas på enahanda sätt som under I. skisserats.

III. Författningsbestämmelser.

De bestämmelser, som sålunda erfordras för att åstadkomma och trygga erforderlig lagerhållning av brännoljor samt för att åvägabringa en utvidgad inhemsk raffineringindustri, böra meddelas i en av Kungl. Maj:t utfärdad förordning med särskilda bestämmelser angående handel med vissa mineraloljor.

IV. Förvaltningsuppgifter.

Då här avsedd organisation blivit helt genomförd, torde måhända kunna finnas lämpligt, att hithörande förvaltningsuppgifter överlämnas till central myndighet. Under utbyggnadsperioden synes däremot så icke böra ske. Enligt utredningsmännens mening tala flera skäl för att dessa uppgifter i varje fall under nämnda period handhavas inom handelsdepartementet.

I den mån kostnader härför komma att uppstå redan under budgetåret 1937/1938, torde de kunna bestridas av för Kungl. Maj:t tillgängliga medel. För tid därefter synas de, efter medgivande av riksdagen, böra utgå av de medel, varmed anläggningarna och arbetena ifråga bekostas.

En närmare redogörelse för utredningsmännens förslag har lämnats å sid. 9—24 i propositionen. För de yttranden, som avgivits över förslaget, redogöres å sid. 24—30 i propositionen.

Till ytterligare belysning av det genom propositionen framlagda förslaget vill utskottet lämna följande redogörelse.

Utredningsmännen hava i sitt betänkande lämnat vissa uppgifter rörande förbrukning, lagerhållning och lagringskapacitet i fråga om bensin samt motor- och pannbrännolja, vilka uppgifter torde kunna sammanfattas på följande sätt:

	Bensin	Motor- och pannbrännolja
Förbrukning $\frac{1}{9}$ 1936— $\frac{31}{8}$ 1937 (avrundat) ..	600,000 kbm	400,000 kbm
Lagerhållning $\frac{1}{9}$ 1936— $\frac{31}{8}$ 1937 i % av förbrukningen	14 %	13.6 %
Lagringskapacitet 1937	195,132 kbm	164,206 kbm
i % av årsförbrukningen	32.5 %	40 %

Beträffande *den ifrågasatta upplagringens omfattning* framhålla utredningsmännen, att en lagring av flytande bränslen borde avse de olika slag av dylika produkter som för landets försörjning vore av särskild betydelse i händelse av en avspärrning. Med utgående från de varuslag, som nu importerades och förbrukades, borde en sådan upplagring omfatta *dels* färdiga produkter, bensin samt motor- och pannbrännolja, *dels* råolja (nativ olja, crude oil). Skäl talade för att blivande bestämmelser i ämnet omfattade även fotogen och andra raffinerade brännoljor, så att vid behov också dessa oljor kunde bli föremål för en påräknelig lagring.

Lagringen av färdigprodukter borde principiellt så fördelas på respektive varuslag, att lagertillgångarna komme att stå i direkt relation till den normala förbrukningen. Besvarandet av frågan, i vad mån lagerhållningen

borde avse oförädlad vara, bleve beroende av bland annat möjligheterna för den svenska raffineringsindustriens utveckling.

Under år 1936 hade importen, vilken för detta år även torde kunna anses vara praktiskt taget densamma som förbrukningen, uppgått till följande kvantiteter:

	ton	kbm (avrundat)
bensin	440,283	604,000
motor- och pannbrännolja.....	342,480	400,000
crude oil	69,578	81,000
	1,085,000 kbm.	

En lagring motsvarande 30 procent av föregående års förbrukning, såsom föreslagits av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, skulle giva följande kvantiteter:

bensin	180,000 kbm
motor- och pannbrännolja.....	120,000 »
crude oil	24,000 »
eller tillsammans	324,000 kbm.

Därest för säkerställande av ständig tillgång å sistnämnda kvantiteter stadgades, att firmorna skulle ligga med ett lager, som skulle utgöra minst 30 procent av förbrukningen under nästföregående år, bleve de nödgade att hålla icke obetydligt större lager än den fastställda minimikvantiteten för att vinna säkerhet att denna vid varje tillfälle vore till finnandes. Man torde kunna räkna med att denna lagring utöver minimigränsen behöfve uppgå till en kvantitet, motsvarande 1—1 1/2 månads förbrukning. Om denna lagring ovan minimigränsen antoges utgöra sammanlagt 81,000 kbm., skulle det verkliga medellagret och alltså den varukvantitet, för vilken lagerutrymme måste beredas, komma att utgöra minst:

bensin (180,000 + 45,000)	225,000 kbm
motor- och pannbrännolja (120,000 + 30,000)	150,000 »
crude oil (24,000 + 6,000).....	30,000 »
eller tillsammans	405,000 kbm.

Emellertid framhålla utredningsmännen, att det för förvaring av dessa kvantiteter icke räckte med behållare av motsvarande rymd. Man kunde nämligen icke räkna med att cisternerna skulle vara helt fyllda, enär driften av anläggningarna nödvändiggjorde tillgång å visst reservutrymme. Normalt räknade man för närvarande med att det ur driftssynpunkt behöfliga reservutrymmet uppginge till i avrundade siffror minst följande antal kbm., därvid siffrorna inom parentes angåve nuvarande lagringsutrymmen samt däri genomsnittligt förvarade oljekvantiteter:

för bensin (195,000 — 85,000)	110,000 kbm
» motor- och pannbrännolja (165,000 — 55,000)	110,000 »
» crude oil (35,000 — 15,000).....	20,000 »
eller tillsammans	240,000 kbm.

Utredningsmännen hava anfört, att, ehuru det ur trygghetssynpunkt vore synnerligen önskvärt att få till stånd en lagring motsvarande ett halvt års normal förbrukning, utredningsmännen likväl, med hänsyn främst till de vid sådant fall betydande kostnaderna för utbyggande av bombsäkra lagringslokaler, ansett sig böra stanna vid att föreslå en lagring enligt förut angivna grunder, eller således uppgående till 30 procent av årsförbrukningen. De räknade alltså med en medellagring av 405,000 kbm., vilken kvantitet enligt vad förut påvisats skulle kräva ett totalt lagerutrymme av $(405,000 + 240,000 =) 645,000$ kbm. Vid en garanterad lagerhållning motsvarande 30 procent av årsförbrukningen komme emellertid, framhålla utredningsmännen, i verkligheten åtskilligt mer att kunna påräknas som ständig tillgång inom landet, enär importörerna för att hålla denna undre gräns bleve nödsakade att som regel röra sig med något större lager. Under förutsättning av en förbrukningsreglering torde man vid avspärrning eller krig kunna antaga att genom en på sådant sätt bestämd lagerhållning skulle skapas ett medellager, tillräckligt för ett halvt års kris-(krigs-)tidsförbrukning.

De nya lagringsanläggningar, som skulle bliva erforderliga vid en lagerhållning av i runt tal 400,000 kbm. färdigprodukter och råvara, hava utredningsmännen ansett böra hava en kapacitet av omkring 200,000 kbm. Vid ökad inhemsk raffinering komme härtill ytterligare utrymmen för lagring av råolja.

Utredningsmännen framhålla vidare, att med en lagerhållning enligt angivna riktlinjer vissa ökade årskostnader uppkomme för de berörda bolagen. Dessa kostnader beräknas av utredningsmännen till 0.20 öre per liter försåld vara. Av detta belopp avser 0.15 öre räntor å varuinköpen, förluster genom svinn, kostnader för underhåll av cisternanläggningarna samt ökade transportkostnader. Återstående beloppet, 0.05 öre per liter, avser cisternkostnaden i form av hyra till staten eller ränta och amortering å statslån eller eget investerat kapital. Utredningsmännen anföra i anslutning härtill, att då kostnaderna för tvångslagringen, frånsatt beredande av bombsäkerhet, enligt vad här förutsatts, komme att helt läggas på importföretagen, funnes det helt naturligt anledning antaga, att de vid prissättningen å varorna skulle taga hänsyn härtill. En så blygsam prishöjning som den, för vilken förevarande omständigheter kunde utgöra skäl, syntes kunna betraktas som en rimlig försäkringspremie. Skulle åter dessa kostnader stanna på staten och sålunda framkomma å budgeten, bleve de erforderliga anslagen högst betydande och verkningarna ur skilda synpunkter uppenbarligen vida ogynnsammare. Det skulle vid helt genomförd organisation komma att gälla anslag på omkring 2 miljoner kronor.

Rörande spørsmålet om *den inhemska oljeraffineringen* framhålla utredningsmännen, att flytande bränslen till alldeles övervägande del importerades i form av färdiga varor samt att endast en kvantitet, uppgående till icke ens 10 procent av totalförbrukningen, infördes till landet såsom råolja och

vid här befintligt raffineringssverk underginge för användningen nödig förädlingsprocess.

Den fredsmässiga försörjningen syntes, anförda utredningsmännen vidare, hittills icke hava behövt känna några egentliga svårigheter eller olägenheter av att importens huvuddel bestått av färdigprodukter. Ur beredskapssynpunkt vore det emellertid av vikt dels att kunna lämpa utvinningen av olika färdigprodukter efter det förhandenvarande behovet och speciellt att i händelse av krig eller avspärning kunna framställa flygbensin, dels ock att lagringen kunde till betydande del avse den relativt förvaringsbeständiga råoljan. Med hänsyn härtill och jämväl ur nationalekonomisk synpunkt vore det av betydelse, att inhemsk raffinering ägde rum i större omfattning än vad för närvarande skedde.

Att staten själv skulle anlägga eller driva ett raffineringssverk eller ock utföra en anläggning och upplåta den till någon företagare har icke syntts utredningsmännen böra i första hand ifrågakomma. Utredningsmännen hava häremot funnit intresse för en svensk raffineringssindustri föreligga från privata företagares sida, varvid emellertid förutsatts, att statens stöd i en eller annan form skulle kunna påräknas. Såvitt utredningsmännen kunnat finna, förhölle det sig följaktligen så, att utan lämpliga åtgärder från statens sida en utveckling av svensk raffineringssindustri knappast vore att förvänta. För att en inhemsk raffineringssindustri skulle giva ett tillfredsställande resultat vore det nämligen nödvändigt, att den tillförsäkrades såväl möjlighet till produkternas avsättning genom de nu befintliga, för landets behov tillräckliga distributionsanläggningarna som också ett visst pris vid försäljningen till distributionsföretagen. Dessa företag borde sålunda hava skyldighet att till distribution årligen mottaga viss kvantitet inom landet förädlade produkter av slag, som genom statliga föreskrifter bestämdes, ävensom att inköpa desamma till pris, som i erforderlig mån säkerställde raffineringssföretagets räntabilitet. Priset syntes böra normalt motsvara det, som enligt gällande noteringar å världsmarknaden den färdiga varan betingade cif svensk hamn, d. v. s. noteringen å »gulfen» respektive Constanza med tillägg av frakt etc. från ursprungsorten till svensk hamn.. Detta skydd för en svensk raffineringssindustri syntes av olika skäl dock icke böra gälla för större myckenhet färdig vara än som motsvarade 25 procent av föregående års totala försäljning av produkterna i fråga. Raffinering inom landet utöver nyssnämnda kvantitet borde givetvis kunna förekomma, men utan rätt för vederbörande företagare till nämnda förmåner av garanterat pris och garanterad distribution genom andra företag.

Sammanfattningsvis anförda utredningsmännen beträffande inhemsk raffinering följande:

För att säkerställa ekonomisk bärighet åt en inhemsk raffineringssindustri skulle staten garantera densamma rätt att till distributionsbolagen försälja högst viss kvantitet av olika slag genom särskilda föreskrifter kvalitetsbestämda färdigprodukter. Denna kvantitet borde ungefärligen motsvara 25 procent av föregående års sammanlagda förbrukning, vilket med hänsyn till 1936

års förbrukningssiffror utgjorde i runt tal 250,000 ton. Skäl kunde måhända tala för att sistnämnda kvantitet till en början sattes såsom maximum. Å andra sidan kunde förhållanden inträda — konjunkturväxlingar eller andra omständigheter — vilka gjorde önskvärt, att möjlighet hölles öppen för viss ökning eller minskning av en på detta sätt skyddad produktion. Lämpligare än att fastställa ett maximum syntes fördenskull vara att produktionen i fråga fastställdes till visst procenttal av föregående års förbrukning av olika produkter. Denna produktion skulle kunna fördelas på olika raffinaderier i förhållande till deras kapacitet. Raffinaderierna skulle berättigas att vid avyttrandet till distributionsbolagen av fastställd kvantitet färdig vara erhålla visst pris, normalt motsvarande cifpriset å vederbörlig färdigprodukt i svensk hamn. Detta pris skulle fastställas för varje kvartal vid dess slut och skulle utgöra medeltalet av noteringarna under tiden i fråga. Raffinaderierna skulle hava icke blott rätt utan även skyldighet att leverera sålunda prisgaranterade varukvantiteter till distributionsbolagen. Dessutom skulle raffinaderierna vara underkastade de föreskrifter, som kunde bliva utfärdade rörande dels tillverkningens fördelning å olika slags produkter av här ifrågavarande varor, dels anläggningarnas med till dem hörande lagringsutrymmen förläggning och tryggande mot förstöring. Slutligen skulle raffinaderierna hava skyldighet att i lager ständigt hålla viss minimikvantitet råolja, förslagsvis 30 procent av föregående års förbrukning av sådan vara, ävensom, i den mån färdigprodukterna såldes till förbrukning inom landet annorledes än genom importörernas distributionsapparat, enahanda lagringsskyldighet beträffande sådan vara som den importörerna ålagda. Häremot skulle svara skyldighet för importörerna att, efter av vederbörande myndighet verkställd fördelning dem emellan, till försäljning från raffinaderierna mottaga den myckenhet färdigprodukter, som på angivet sätt bestämts, och att därvid erlägga det pris, som, likaledes i enlighet med det sagda, blivit fastställt.

Utskottet vill härefter i korthet beröra ett spörsmål rörande den ifrågasatta lagstiftningens tillämpningsområde.

Enligt 2 § andra stycket i utredningsmännens förslag skulle lagringsprocenten beräknas å den kvantitet olja, som under nästföregående kalenderår försålts till avnämare inom riket. Denna kvantitet skulle, där ej annat förhållande visades, anses motsvara skillnaden mellan den myckenhet, importören ifrågavarande år under tullverkets kontroll infört till riket, och den myckenhet, han samma år under tullverkets kontroll utfört ur riket. Olja, som funnes i frihamn eller vore upplagd å tullager eller provianteringsfrilager eller vore föremål för transitering, skulle enligt paragrafen anses befintlig utom riket. Med uttrycket »avnämare inom riket» i samma paragraf åsyftade utredningsmännen enligt sin motivering dels förbrukare, dels ock återförsäljare inom riket.

I sitt yttrande över utredningsmännens förslag framhöllo Svensk-Engelska mineraloljeaktiebolaget, Svenska petroleumaktiebolaget Standard samt Svenska bensin- och petroleumaktiebolaget B. P. (i propositionen benämnda Londongruppen), att försäljningen här i landet av olja för bunkringsändamål vore synnerligen ojämn och hemställde därför, att sådan olja för fartyg i utrikes fart icke skulle inräknas i den försäljning, som enligt förslaget skulle ligga till grund för lagringsskyldigheten. Vidare har Londongruppen

framhållit, att för närvarande den inkommande oljan i regel upplades å tull-lager och sedan i mån av behov uttoges därifrån. Tullager borde därför i förevarande sammanhang få inräknas som lager inom riket.

Kommerskollegium beaktade i sitt utlåtande Londongruppens erinringar. Dess yttrande härom innehåller i huvudsak följande:

Vad anginge Londongruppens hemställan, att olja för fartyg i utrikes fart icke skulle inräknas i den försäljning, som enligt författningen skulle ligga till grund för lagringsskyldigheten, syntes någon ändring i förslaget härav icke erfordras, enär bunkringsolja, som intoges i fartyg omedelbart före dess avgång till utrikes ort, finge anses vara utförd ur riket och alltså redan enligt den av utredningsmännen föreslagna lydelsen av förordningen, skulle avräknas.

Med anledning av Londongruppens uttalande, att tullager borde få inräknas som lager inom riket, anförde kollegium, att med hänsyn till bestående sedvänja, att oljorna i betydande utsträckning låge upplagda å tull-lager, och då den ökade lagerhållningen torde avse att så litet som möjligt förorsaka stegring i priset för konsumenterna, en fordran på tidigare inbetalning av tull och skatt än för närvarande icke syntes böra uppställas utan borde nu praktiserade kreditssystem fortfarande få tillämpas. Kollegium biträdde därför ändringsförslaget på denna punkt.

Generaltullstyrelsen framhöll i sitt yttrande, att ur kontrollsynpunkt hinder ej mötte mot att även oljekvantiteter, som vore upplagda i frihamn eller å tullnederlag, inräknades i lager, som hölles inom riket.

I 2 § i Kungl. Maj:ts förslag har från förordningens tillämpning undantagits endast olja, som är upplagd å provianteringsfrilager eller är föremål för transitering. Olja i frihamn eller tullager skall sålunda anses befintlig inom riket. Förslaget innehåller intet särstadgande om bunkringsolja. 2 § andra stycket i utredningsmännens förslag upptogs med oförändrad lydelse på motsvarande plats i Kungl. Maj:ts förslag.

Utredningsmännen hava i sin specialmotivering till författningsförslaget fäst uppmärksamheten på att vid den av dem föreslagna förordningens tillämpning rent formellt vissa fall av dubbel lagringsskyldighet kunde uppkomma. I anslutning till 2 § hava utredningsmännen anmärkt, att uttrycket »avnämare» formellt omfattade även den, som inköpte oraffinerad olja från importör för raffinering. Till följd härav skulle på grund av 2 §, jämfört med 4 §, kunna uppkomma dubbel lagringsskyldighet beträffande sådan råolja, i det icke blott importören utan även den, som av importören inköpte oljan för raffinering, skulle bliva skyldig att hålla lager om 30 procent av ifrågavarande kvantitet. En sådan dubbel lagringsskyldighet av oraffinerad olja vore emellertid icke avsedd. Något särskilt undantag i författningstexten för sådana tämligen opraktiska fall, som nyss nämnts, vore enligt utredningsmännens mening emellertid icke erforderligt, då Kungl. Maj:t enligt förslaget ägde generell befogenhet att på grund av särskilda skäl medgiva undantag från skyldighet att hålla oljelager. I anledning av stad-gandet i 5 § andra punkten, att innehavare av oljeraffinaderi skulle vara

pliktig att hålla lager, om han till avnämare inom riket försålt av honom införd olja i oförändrat skick, oavsett för vilket ändamål oljan blivit införd, framhöllo utredningsmännen, att denna punkt vore tillämplig även i det fall, att innehavare av oljeraffinaderi försålde av honom införd olja till annan, som bedreve oljeraffinering inom riket. I så fall uppkomme på grund av stadgandet jämfört med 4 § ett annat fall av dubbel lagringskyldighet beträffande råolja än förut nämnts. På grund av bestämmelsen, att Kungl. Maj:t finge på grund av särskilda skäl meddela undantag från skyldigheten att hålla lager, kunde Kungl. Maj:t enligt utredningsmännens mening medge de avvikelser, som i sådana undantagsfall påkallades.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sköld, anför bl. a.:

Med hänsyn till den betydelse tillgången av flytande bränslen äger för hela vårt näringsliv är det av vikt, att statsmakterna nu taga ställning till de spörsmål, som sålunda framförts.

Beträffande till en början behovet av en lagertillgång å flytande bränslen inom landet framgår det av utredningen, att icke vare sig nuvarande genomsnittliga lager av de varor, om vilka här är fråga, eller tillgängliga lagringsutrymmen äro av tillfredsställande omfattning. Med omförmälda varor avser jag i likhet med utredningsmännen dels de färdiga produkterna bensin samt motor- och pannbrännolja ävensom fotogen och andra raffinerade brännolja dels ock råolja. Av utredningen får anses ådagalagt, att en lagerhållning inom landet av dessa oljor till myckenhet motsvarande minst 30 procent av årstörbruken är ur beredskapssynpunkt önskvärd. Det torde också vara tydligt, att en dylik lagerhållning icke kan påräknas med mindre särskilda åtgärder vidtagas från statens sida. Jag delar utredningsmännens uppfattning, att sådana åtgärder äro av omständigheterna påkallade. Utredningsmännens förslag finner jag mig också böra i princip tillstyrka. Av vad utredningsmännen anfört inhämtas, att en lagerhållning av angivna storlek kan vid den reglering av oljeförbruken, som förutsättes ske vid avspärrning eller krig, antagas förslå för landets försörjning med olja under ett halvt års tid.

En sådan upplagring erfordrar, på sätt utredningen visar, anläggandet av nya lagringsutrymmen med en kapacitet av omkring 200,000 kbm. Med hänsyn till vad förut anförts bör tillses, att anordningarna så vitt möjligt, såväl ur förläggningssynpunkt som med avseende å beskaffenheten, äro skyddade mot skadegörelse, därvid särskilt faran för angrepp genom bombanfall från luften bör beaktas. Utredningsmännens förslag om oljans förvaring i plåtcisterner i utsprängda hållrum i berg har både av statens provningsanstalt och av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vitsordats vara den enda för närvarande kända säkert pålitliga förvaringsmetoden ur anförda synpunkter. I den mån åtgärder böra vidtagas för omedelbart tillgodoseende av behovet av lagringsutrymmen, torde därför detta förslag böra läggas till grund. Emellertid är det icke otänkbart, att även andra förvaringssätt kunna utexperimenteras. Då det i varje fall ej torde kunna ifrågakomma att till en början föranstalta om lagringsanordningar i mer än begränsad omfattning, tillstyrker jag att jämsides med åtgärder av den art utredningsmännen föreslagit möjlighet lämnas till utförande av vetenskapligt-praktiska undersökningar av andra förslag, som kunna yppa sig till frågans lösning. För dylik försöksverksamhet torde för nästa budgetår särskilda medel

böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande i form av reservationsanslag. Ett belopp av 20,000 kronor lärers få anses tillräckligt.

Det är uppenbarligen ur beredskapssynpunkt ett önskemål, att erforderliga lagringsutrymmen anskaffas snarast möjligt. I den mån staten skall ställa medel till förfogande för anläggningarna måste emellertid å andra sidan beaktas, att desamma, särskilt om de utföras i den form som utredningsmännen förordat, erbjuda möjlighet till en arbetsreserv av ganska betydande mått. Det synes därför lämpligt, att anslag för ändamålet beräknas å den särskilda anslagsplan, för vilken chefen för finansdepartementet redogjort vid anmälan av finansplanen. För anläggningar vilka verkställas enligt utredningsmännens förslag, alltså genom placering av plåtcisterner i utsprängda hålrum i berg, synas medel böra anvisas över två särskilda anslag, avseende det ena kostnaderna för sprängning och övriga med hålrummens iordningsställande förenade arbeten samt det andra kostnaderna för cisterner med tillbehör. För nästkommande budgetår torde i överensstämmelse med vad utredningsmännen föreslagit böra för vartdera ändamålet beräknas 2,000,000 kronor. Enligt utredningsmännens beräkningar skulle dessa belopp förslå för anordnande av lagringsutrymmen med en kapacitet av tillhoppa 40,000 kbm.

Emellertid är det önskvärt, att möjlighet samtidigt beredes till utförande av försöksanläggningar enligt andra grunder än de av utredningsmännen förordade, därest det efter vederbörlig prövning av sakkunniga skulle visa sig att förutsättningar för ett tillfredsställande resultat förefinnas. För detta ändamål torde för nästa budgetår böra stå till förfogande ett belopp av förslagsvis 1,000,000 kronor.

Utredningsmännen hava avsett, att sprängningskostnaderna skulle stanna å statsverket. Jag biträder denna tanke. Kostnaderna för cisternerna däremot skola enligt utredningsmännens mening återgäldas genom att de företag, som utnyttja vederbörande anläggning, erlägga hyra motsvarande skälig återbäring å beloppet jämte ränta. I likhet med utredningsmännen förordar jag att — då anslaget till cisternerna lämpligen bör kunna utgå av låne-medel — hyresbeloppet bestämmas så att skälig ränta, förslagsvis 4 procent, därigenom kommer att erläggas å det utestående kapitalet. Vad frågan om återbäring å detta beträffar torde det få läggas i Kungl. Maj:ts hand att vid hyrans bestämmande taga den hänsyn härtill, som kan finnas nödig. För den händelse upplagringen sker för statens egen räkning, i vilket fall den torde äga rum genom försorg av statens reservförrådsnämnd, bör motsvarande hyresbelopp bestridas av de medel, som för detta ändamål kunna stå till nämndens förfogande. Berörda förslag angående viss hyra för cisternerna utgår från den förutsättningen att staten är ägare eller har nyttjanderätt till den mark, där anläggningen göres. Därest så icke är fallet, bör enligt utredningsmännens mening cisternanläggningen utföras icke av staten utan av vederbörande företag, vilket för ändamålet skulle kunna erhålla lån från ifrågavarande anslag; sprängningsarbetet och sprängningskostnaderna skulle även i detta fall helt åvila statsverket. Jag ansluter mig till vad utredningsmännen sålunda föreslagit. Å lånebeloppet bör i detta fall erläggas ränta enligt nyss angivna grunder, varjämte bör iakttagas att en tillfredsställande amortering kommer till stånd. Underhållet av cisternanläggningarna torde i enlighet med vad utredningsmännen föreslagit alltid böra ankomma på dem, åt vilka de upplåtits.

Anläggningsarbetet torde böra bedrivas under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ledning och kontroll; försöksanläggning, varom förut nämnts, synes dock även kunna få utföras i annan ordning. Det bör eftersträvas att anläggningarna förläggas till platser, som ur skyddssynpunkt äro lämpliga.

Vidare bör i överensstämmelse med vad kommerskollegium anfört söka åstadkommas sådan förläggning, att lagringsutrymmena kunna inordnas i den ordinarie lagerhållningen utan att orsaka extra kostnader för distribution. Av anslagens upptagande å den särskilda anslagsplanen följer, att hänsyn därjämte måste tagas till behovet av nya arbetstillfällen å ifrågakommande förläggningsort. Vid frågans avgörande bör, på sätt utredningsmännen framhållit, samråd i lämplig utsträckning äga rum med övriga vederbörande myndigheter.

För säkerställande av en upplagring av den storlek, som här förutsatts, är det nödvändigt att, såsom utredningsmännen föreslagit, lagringsskyldighet i därefter avpassad omfattning ålägges företagen. Den fördyring av varan i form av hyra, ränta å för varuinköp investerat kapital, svinn m. m., som föranledes av en dylik skyldighet i den mån nuvarande medellager därigenom överskrides, torde icke vara av den storleksordning, att några allvarigare betänkligheter häremot behöva resa sig. Utredningsmännen hava beräknat utgiftsökningen till 0.2 öre per liter försåld vara. Lagringsskyldigheten bör i enlighet med förslaget åvila dels importör med avseende å produkter, vilka av honom försäljas i oförändrat skick, dels ock den, vilken bedriver raffinaderi i riket, med avseende å olja, som därvid användes. Med importör bör jämföras den som från inhemskt oljeraffinaderi inköper där raffinerad olja för försäljning till avnämare i riket. Slutligen bör oljeraffinaderi, som direkt till förbrukare inom riket säljer raffinerad olja, vara skyldigt att, utöver råoljelagret, jämväl hålla lager av raffinerad olja. Oljeraffinaderi, som säljer importerad olja i oförändrat skick, bör naturligtvis behandlas på samma sätt som annan importör. Med anledning av vad generaltullstyrelsen och kommerskollegium anfört, torde den ändringen böra vidtagas i utredningsmännens förslag, att olja, som finnes i frihamn eller å tullager, anses befintlig inom riket. Jag förordar vidare, att i den förordning, som läser böra utfärdas i ämnet, icke angives någon viss minimiprocent, till vilken lagringen skall uppgå, utan att det överlämnas åt Kungl. Maj:t att bestämma härutinnan. Denna ståndpunkt synes överensstämma med den av utredningsmännen såsom övergångsstadgande till förordningen föreslagna bestämmelsen, att skyldigheten att hålla lager skall inträda först i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar. Hinder läser sålunda icke böra möta för Kungl. Maj:t att, om omständigheterna så skulle anses påkalla, i avvaktan på att för den 30-procentiga lagringen erforderliga lagringsutrymmen hinna iordningsställas, föreskriva viss lägre procentsats. Det må i detta sammanhang erinras, att högre procentsats än 30 icke ifrågakommer enligt nu föreliggande plan.

Jag har i det föregående utgått från att icke blott färdigprodukter utan även råolja skulle bliva föremål för upplagring. För nyttiggörande av här lagrad råolja erfordras, att densamma kan undergå raffinering inom landet. Jag delar utredningsmännens uppfattning angående önskvärdheten av att en raffineringsindustri kommer till stånd av större betydelse än den för närvarande här förefintliga. I likhet med utredningsmännen anser jag emellertid icke lämpligt, att, åtminstone för närvarande, ett statligt oljeraffinaderi inrättas. Däremot tillstyrker jag, att, i den omfattning som kan finnas ändamålsenlig, medverkan från statens sida lämnas till främjande av uppkomsten av oljeraffinaderi genom enskild företagsamhet. Berörda medverkan kan lämpligen i detta sammanhang ske i den form, utredningsmännen föreslagit, nämligen därigenom att Kungl. Maj:t erhåller rätt att om så prövas erforderligt för befordrande av avsättningen av inom landet raffinerad olja ålägga importör av färdigprodukter att från vederbörande raffinaderi inköpa olja, som där raffinerats. I fråga om den myckenhet olja, ett dylikt inköpsåläggande bör omfatta, synes kommerskollegii förslag, att

åläggandet bör avse icke viss i förväg bestämd mängd och visst raffinaderi utan allenast viss procentsats inom landet raffinerad olja, förtjäna att övervägas. En förutsättning härför är emellertid, därest flera raffinaderier sålunda kunna ifrågakomma såsom inköpskälla, att fördelningen av inköpen mellan dem äger rum på sådant sätt, att syftet med den av utredningsmännen föreslagna anordningen tillgodoses. I förordningen synes utredningsmännens förslag till stadgande i ämnet böra bibehållas, nämligen att på framställning av visst oljeraffinaderi Kungl. Maj:t skall äga föreskriva inköp från raffinaderiet till myckenhet, som Kungl. Maj:t bestämmer. Jämväl vad angår det pris, till vilket dessa inköp skola ske, anser jag utredningsmännens förslag böra godtagas. Jag kan således ej dela den av ledamöter i kommerskollegium uttalade uppfattningen, att berörda pris borde fastställas, icke, såsom utredningsmännen föreslagit och i yttrandena i övrigt lämnats utan erinran, av Kungl. Maj:t utan av en särskild nämnd av sakkunniga. De av sagda ledamöter riktade invändningarna mot utredningsmännens förslag finner jag, i likhet med kommerskollegii chef, icke motivera ett frångående av detta. Jag vill för övrigt erinra, att Kungl. Maj:t torde äga möjlighet att vid frågans bedömande anlita all den sakkunskap, som härför kan finnas erforderlig. Att i förordningen fastlåsa inköpsskyldighetens omfattning eller grunderna för prisets bestämmande synes ej heller lämpligt.

Emellertid torde det ej vara uteslutet, att en inhemsk oljeraffineringsindustri kan utvecklas utan att tvångsåtgärder av det slag, som nyss berörts, behöva vidtagas. De möjligheter, som härutinnan kunna yppa sig, få bliva föremål för närmare prövning. Härav följer, att den, vilken planerar anläggande av ett oljeraffinaderi inom landet, icke får under alla förhållanden räkna med, att avsättningen kommer att tryggas genom sådant åläggande av Kungl. Maj:t, varom i det föregående talats.

Beträffande utredningsmännens förslag till författningsbestämmelser i de delar, som här ej särskilt angivits, har jag i huvudsak ej något att erinra; dock torde den tid, inom vilken i förslaget avsedd uppgiftsskyldighet skall vara fullgjord, böra ökas från 14 dagar till en månad, enär vissa svårigheter eljest, enligt vad i ärendet blivit upplyst, torde uppstå för vederbörande lagerhållare. Förordning i ämnet torde, på sätt föreslagits, böra träda i kraft den 1 juli 1938.

Vad angår övervakningen av lagringsskyldigheten och handhavandet av övriga med nu föreslagna anordningar förenade förvaltningsuppgifter torde icke vara nödvändigt att i detta sammanhang taga ståndpunkt till berörda spörsmål. Under nästkommande budgetår torde spörsmålen i fråga — i vidare mån än som kan föränledas därav att nyssnämnda uppgiftsskyldighet rörande lagerhållningen synes, för att möjliggöra en överblick över förhållandena, böra träda i tillämpning omedelbart — knappast bliva aktuella. Omförmälda lageruppgifter torde tillsvidare kunna bevaras och granskas inom handelsdepartementet. Några särskilda anstalter härför lära ej behöva vidtagas. Skulle så emellertid bliva fallet, synes få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa det avgörande, som därvid må finnas lämpligast. Eventuella förvaltningskostnader torde för detta fall kunna bestridas av för Kungl. Maj:t tillgängliga medel. Mot vad utredningsmännen anfört angående de uppgifter, vilka i händelse av en med tillämpning av förordningens bestämmelser utökad inhemsk raffineringsindustri böra anförtros statens provningsanstalt, synes någon anledning till erinran ej föreligga.

Utskottet.

I det genom propositionen framlagda författningsförslaget behandlas två huvudfrågor nämligen dels spörsmålet om skyldighet att hålla lager av olja och dels frågan om skyldighet att inköpa raffinerad olja från inhemskt oljeraffineri.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet, att de nuvarande lagren av flytande bränsle inom landet ej äro av tillfredsställande omfattning samt att åtgärder böra vidtagas för att säkerställa en ur allmänna synpunkter lämplig lagerhållning. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att det ur beredskapssynpunkt givetvis vore av stor vikt, om produktionen inom Sverige av motorbränsle kunde stegras så att landet i görligaste mån bleve oberoende av oljeimporten.

Enligt utredningsmännens förslag skulle den, som för försäljning i oförändrat skick till avnämare inom riket från utrikes ort inför olja, vara skyldig att hålla lager av sådan olja motsvarande minst 30 procent av den myckenhet, han under nästföregående kalenderår försålt till avnämare inom riket. Vidare skulle den som vid oljeraffineri inom riket bedriver raffinering av olja, vara skyldig att hålla i lager minst 30 procent av den myckenhet olja, som han under närmast föregående kalenderår förbrukat för raffineringen. Även i vissa andra fall skulle skyldighet att hava oljelager föreligga. Enligt övergångsbestämmelse till utredningsmännens förslag skulle dock ifrågavarande skyldighet inträda först i den mån Konungen därom förordnade.

Föredragande departementschefen har för sin del förordnat, att i förordningen icke skulle angivas någon viss minimiprocent, till vilken lagringen skulle uppgå, utan att det överlämnades åt Kungl. Maj:t att bestämma härutinnan. Denna ståndpunkt syntes departementschefen överensstämma med det ovan omförmälda, av utredningsmännen föreslagna övergångsstadgandet. Hinder borde sålunda icke möta för Kungl. Maj:t att, i avvaktan på att för den 30-procentiga lagringen erforderliga lagringsutrymmen hunne iordningställas, föreskriva viss lägre procentsats. Departementschefen har i detta sammanhang erinrat om att högre procenttal än 30 icke ifrågakomme enligt den föreliggande planen.

I motionerna I: 293 och II: 427 har i anslutning till vad utredningsmännen föreslagit hemställts om sådan ändring i 2 och 4 §§ i Kungl. Maj:ts förslag, att lagringsskyldigheten skulle omfatta minst 30 procent, varjämte motionärerna upptagit den av utredningsmännen förordade övergångsbestämmelsen.

Enligt utskottets mening är den sakliga skillnaden mellan motionärernas och Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende tämligen obetydlig. Såsom framgår av departementschefens anförande åsyftas även med propositionen att nå upp till 30 procents lagerhållning. Enligt utskottets uppfattning synes det genom propositionen framlagda förslaget ha erhållit en något smidigare utformning än motionärernas. Därest förhållandena skulle utveckla sig i sådan riktning, att en så betydande lagring som 30 procent icke framstår som motiverad, finnes enligt det i propositionen framlagda författ-

ningsförslaget möjlighet för Kungl. Maj:t att föreskriva en lägre lagringsprocent. Utskottet har därför ansett sig böra tillstyrka propositionen i denna del.

Enligt vad utskottet inhämtat försäljas i Sverige årligen betydande kvantiteter bunkringsolja avsedda för fartyg i utrikes fart. Därest lagringsskyldigheten komme att omfatta jämväl olja för sådant ändamål, torde man i viss utsträckning kunna befara ett ur allmänna och enskilda synpunkter icke önskvärt avbräck i handeln med dylika oljor. Åtskilliga fartyg skulle möjligen komma att bunkra i utländska hamnar i stället för i Sverige, därest pristillägget på grund av lagringsskyldigheten bleve så betydande, att det skulle visa sig ekonomiskt fördelaktigt att överflytta ifrågavarande inköp till utlandet. Detta spörsmål är otvivelaktigt förtjänt av uppmärksamhet. Enligt utskottets mening innehåller Kungl. Maj:ts förslag möjligheter att på ett tillfredsställande sätt reglera denna fråga. I den mån bunkringsoljan icke kan anses undantagen på grund av bestämmelserna i 2 §, vilket får bedömas i varje särskilt fall med hänsyn till de förhandenvarande omständigheterna, äger Kungl. Maj:t, om förhållandena därtill föranleda, med stöd av 9 § i förslaget meddela undantag helt eller delvis från skyldigheten att hålla lager av sådan olja. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t till undvikande av befarade olägenheter i erforderlig utsträckning dispenserar från lagringsskyldigheten i fråga om bunkringsolja avsedd för fartyg i utrikes fart samt att därvid de kontrollföreskrifter lämnas, som kunna vara av behovet påkallade.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skola kostnaderna för sprängningsarbeten för iordningställande av nya lagerlokaler stanna å statsverket. Kostnaderna för erforderliga cisterner skola däremot återgäldas genom att de företag, som utnyttja anläggningen, erlägga hyra motsvarande skälig återbäring av beloppet jämte ränta. Enligt departementschefens uppfattning bör hyresbeloppet bestämmas så att skälig ränta, förslagsvis 4 procent, kommer att erläggas å det utestående kapitalet, varvid det bör läggas i Kungl. Maj:ts hand att vid hyrans bestämmande taga den hänsyn till frågan om återbäring av kapitalet, som kan finnas nödig. Utredningsmännen hava framhållit, att en ökad lagerhållning vore av betydelse icke blott för landet i dess helhet. Enligt deras mening vore den närmast till fördel för de särskilda konsumenterna av flytande bränsle, vilka genom en sådan lagring vunne ökad säkerhet för att de även under en avspärning skulle få sina behov tillgodosedda i största möjliga utsträckning. En så blygsam prishöjning som den, för vilken förevarande omständigheter kunde utgöra skäl, syntes utredningsmännen kunna betraktas som en rimlig försäkringspremie.

Enligt utskottets mening tala öfvervägande skäl för att de enskilda företagen få i den utsträckning i propositionen ifrågasatts bidraga till kostnaderna för den ökade lagerhållningen. Utskottet kan följaktligen icke tillstyrka det i motionerna I: 295 och II: 429 framförda yrkandet, att hela kostnaden för den ökade lagringen av flytande brännolja skall bestridas av det allmänna.

Föredragande departementschefen har anslutit sig till utredningsmännens uppfattning angående önskvärdheten av att en raffineringsindustri av

större betydelse än den nuvarande kommer till stånd inom landet. Utredningsmännen hava såsom skäl för sitt förslag i denna del framhållit, att det ur beredskapssynpunkt vore av vikt dels att kunna lämpa utvinningen av olika färdigprodukter efter det förhandenvarande behovet och speciellt att i händelse av krig eller avspärrning kunna framställa flygbensin, dels ock att lagringen kunde till betydande del avse den relativt förvaringsbeständiga råoljan. Jämväl ur nationalekonomisk synpunkt vore det enligt utredningsmännen av betydelse, att en inhemsk raffinering ägde rum i större omfattning än vad för närvarande skedde. Enligt det föreliggande författningsförslaget skall Kungl. Maj:t tillerkännas rätt att, om så prövas erforderligt för befordrande av avsättningen av inom landet raffinerad olja, ålägga importör av färdigprodukter att inköpa sådan olja. Departementschefen har ej funnit lämpligt att i förordningen fastslå inköpsskyldighetens omfattning eller grunderna för prisets bestämmande. Departementschefen har ansett sig böra godtaga utredningsmännens förslag i fråga om det pris, till vilket dessa inköp skola ske. Utredningsmännen hava i sådant hänseende uttalat bland annat, att priset syntes böra normalt motsvara det, som den färdiga varan enligt gällande noteringar å världsmarknaden betingar cif i svensk hamn.

Vid sin granskning av förslaget om skyldighet att inköpa raffinerad olja har utskottet ansett övervägande skäl tala för en lagstiftning i enlighet med de i propositionen angivna riktlinjerna. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t icke kommer att föreskriva skyldighet att inköpa olja med mindre synnerliga skäl tala för ett sådant beslut. Såsom utredningsmännen framhållit kan en inhemsk oljeraffineringsindustri vara av vikt ur beredskapssynpunkt för att kunna lämpa utvinningen av olika färdigprodukter efter det förhandenvarande behovet och speciellt för att i händelse av krig eller avspärrning kunna tillgodose flygmaskinsparkens behov av bränsle. Framställning av flygbensin under angivna omständigheter torde i övervägande grad vara ett statligt intresse. Vid sådant förhållande måste utskottet förutsätta, att kostnaderna för detta statsintresses tillgodoseende icke överflyttas på den enskilda konsumtionen. Denna bör sålunda icke, såvitt ej extraordinära förhållanden på oljemarknaden föreligga, få belastas genom tvångsinköp till priser, vilka överstiga priset för likvärdiga utländska oljor vid försäljning inom landet. Skulle den inhemska oljeraffineringsindustrien för sin bärighet anses behöva ytterligare stöd, böra statsmakterna taga detta spörsmål under särskilt övervägande. I detta sammanhang bör erinras om departementschefens uttalande, att det ej torde vara uteslutet, att en inhemsk oljeraffineringsindustri kan utvecklas utan att tvångsåtgärder av det slag, varom nu är fråga, behöva vidtagas. De möjligheter, som härutinnan kunde yppa sig, borde enligt departementschefens mening bliva föremål för närmare prövning. Utskottet ansluter sig till den av departementschefen sålunda uttalade uppfattningen.

Emot den närmare utformningen av Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen;
- 2) att motionerna I: 293 och II: 427 måtte i nu ifrågasvarande del anses besvarade genom vad utskottet sålunda hemställt;
- 3) att motionerna I: 295 och II: 429 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 maj 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Hagman**, *P. Sandström, Knut Petersson, Sten, Ekströmer* och *Holstenson*;

från andra kammaren: herrar *Österström, Hage, Skoglund, Pettersson* i Hällbacken, *Hermansson, Gardell* och *Hansson* i Örebro.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservat ion

av herr *Knut Petersson*, vilken yrkat, att 11—13 §§ med rubrik i förordningsförslaget måtte utgå.
